

Lucija Bakšić

Prikaz knjige

Studia diplomatica

Mirjana Matijević Sokol

Djelo „*Studia diplomatica* – Rasprave i prinosi iz hrvatske diplomatike“ nastalo je unutar znanstvenog projekta *Mediaevalia Croatica*, a izdano je u nakladi FF-pressa (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) 2014. godine. Autorica djela redovna je profesorica Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i predstojnica Katedre za pomoćne povijesne znanosti, Mirjana Matijević Sokol. Profesorica Matijević Sokol tijekom više desetljeća intenzivnog rada u znanosti promaknula se u jednu od najeminentnijih stručnjakinja za pristupanje srednjovjekovnoj građi na različite načine, a posebno na onaj diplomatski, o čemu spremno svjedoči i ovo djelo namijenjeno studentima, profesorima, znanstvenicima iz različitih područja, ali i svim znatiželjnicima koje zanimaju različita „čitanja“ hrvatske povijesti. Knjiga je također opremljena sažetkom na engleskom jeziku (257 – 272), popisom korištenih kratica (272 – 273), iscrpnim popisom izvora i literature (273 – 321), kazalom osobnih i zemljopisnih imena (325 – 344) te popisom slikovnih priloga (344).

Studia diplomatica organizirana je u četiri tematska poglavlja kojima pripadaju odgovarajući radovi i članci. Poglavljima prethodi autoričin predgovor (7 – 9) u kojem nas upućuje u strukturu same knjige, ističući pritom da su „neki članci objavljeni u časopisima i zbornicima, a neki su održani kao izlaganja na skupovima“¹, dok su „članci o fondacijskim ispravama gradova i naselja nastali u prigodnim trenucima obilježavanja obljetnica tih gradova.“² Istovremeno, autorica naglašava izvornost samih radova, ali i da je povremeno intervenirala, ispravila neke pogreške te izostavila neka poglavlja.³

Namjera je „Uvoda“ (9 – 21) upoznavanje čitatelja s (hrvatskim) diplomatskim gradivom. Pregledom kartulara kao reprezentativne kopijalne knjige koja bilježi najranije dokumente, a zatim notarijata i *loca credibilia*, započinje autoričino prezentiranje razvoja diplomatike kao znanstvene discipline od njezinih početaka pa sve do današnjih standardnih metoda, ali i budućih projekata. Iskazujući poštovanje prema radu priznatih povjesničara poput Jakova Stipišića i Miljena Šamšalovića, autorica prvo poglavlje, naslovljeno „Hrvatska diplomatska baština u djelima istraživača“ (21 – 69), posvećuje upravo velikanima i svojevrsnim „izvorima“ hrvatske historiografije. Počevši s predstavljanjem kontroverza vezanim uz pojam „falsifikata“ u tumačenju

Nade Klaić [„Pristup Nade Klaić diplomatskoj građi i spisu *Historia Salonitana maior*“ (23 – 29)], autorica razmatra diplomatski doprinos Ivana Kukuljevića Sakcinskog (41 – 47), Franje Račkog (47 – 55), Tadije Smičiklase (55 – 63), Mihe Barade (69 – 79) i Marka Laura Ruića (29 – 41). Uzimajući u obzir mišljenja ranijih autoriteta, a istovremeno gradeći vlastiti, autorica u idućem poglavlju, „Hrvatske vladarske isprave i njihova tradicija“ (79 – 123), analizira i kontekstualizira darovnicu kneza Trpimira povodom njezine 1150. obljetnice (81 – 93). Jednako tako pristupa i spomenu kralja Zvonimira u diplomatskim izvorima (93 – 103), donoseći pritom kao prilog tekst „zavjernice“ u latinskom izvorniku, a zatim i u hrvatskom prijevodu. Na dvojicu značajnih povijesnih ličnosti nastavlja se Toma Arhiđakon, čiji su život i djelo bili tema autoričina doktorirata. Arhiđakon je ovdje predstavljen prvenstveno kao autor *Kronike* u kojoj se spominje starohrvatski Solin (103 – 111). Posljednje teme ovog poglavlja odnose se na „Neke aspekte diplomatske tradicije u zapisima splitske crkvene provenijencije“ (111 – 123), gdje su u fokusu spomenuti Toma Arhiđakon (*Historia Salonitana*) i *Supetarski kartular*. Kraj poglavlja također obuhvaća „Samostanske memorijalne zapise (*libri traditionum*) srednjega vijeka i ulogu svećenika – pisara (pranotara)“ (123 – 137); ovdje je između ostalog prikazana usporedba dvojnog karaktera strukture i sadržaja Bašćanske ploče (diplomatskog i narativnog) s kartularom samostana Svetog Petra u Selu.

Pretposljednje poglavlje predstavlja autoričino značajnije približavanje urbanoj povijesti. Poglavlje „Kraljevske povlastice, samostanske fundacijske isprave i najstarija povijesna svjedočanstva gradova“ (137 – 205) započinje „Statutima gradskih komuna i povlasticama slobodnih kraljevskih gradova s posebnim osvrtom na grad Koprivnicu“ (139 – 159). Komune i slobodni kraljevski gradovi smješteni su u europski (sredozemni) kontekst, a istodobno se ističu njihove značajne razlike proizašle iz tradicija na temelju kojih su se razvili. Nakon toga poglavlja slijede „Povijesna svjedočanstva o Zaboku“ (159 – 167), „Povijesno – diplomatska analiza povlastice Andrije II. Varaždinu iz 1209. godine“ (167–179), „Isprave su dokaz postojanja (o zbirci isprava iz Arhiva Muzeja Sv. Ivana Zeline) (187 – 191), zatim „Prvi spomen grada Slatine“ (199–205) i „Fundacijska isprava samostana Svete Marije u Crikvenici“ (205 – 219). Zajednički je nazivnik ovim temama podrobna analiza isprava koje svjedoče o postojanju navedenih mjesta i njihovom povijesnom kontinuitetu. Autorica je također ova izlaganja obogatila pojedinim ispravama na latinskom jeziku i njihovim prijevodima na hrvatski jezik. Posljednje poglavlje naslova „Srednjovjekovne institucije“ (219 – 241) donosi objašnjenje i periodizaciju razvoja registra, ali i pobliže objašnjava i određuje kaptolsku ispravu. Potpoglavlje značajna naziva „*Nostrum et regni nostri registrum* – srednjovjekovni arhiv Ugarsko – hrvatskog kraljevstva“ (221 – 241) iznosi važnost registara (čiji su korijeni, prema autorici, poznati u diplomatskom gradivu Ugarske) kao kopijalnih knjiga u kojima su zabilježeni prijepisi kancelarijskih dokumenata. Riječ je o dokumentima koji svjedoče o različitim administrativno-pravnim poslovima (npr. kraljevski registar), stoga su kopijalne knjige mogle biti korištene u različite svrhe (autorica konkretno navodi sudsku istragu). Uz registar, autorica ističe važnost kaptola kao vjerodostojnog mjesta da bi se u idućem potpoglavlju „Struktura i diplomatska analiza isprava Kninskog kaptola“ (241 – 257) osvrnula na samu kaptolsku ispravu koja je često bila zanemarena zbog nepotpunosti i diplomatske nezanimljivosti. Nastojeći to promijeniti, autorica analizira isprave Kninskog kaptola, još jednom naglašavajući važnost povijesne kontekstualizacije svakog dokumenta i

njegove funkcije u datom trenutku. Jednaka važnost pridana je i institucijama u kojima su ovi dokumenti nastali; autorica smatra kako je djelovanje Kninskog kaptola aktivnije nakon mletačkog osvajanja dalmatinskih gradova i za vrijeme kralja Ludovika.

Nakon poglavlja „Opća diplomatika“ u djelu „Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi: latinska paleografija, opća diplomatika, kronologija, rječnik kratica“ Jakova Stipišića, koje studentima služi kao udžbenik istoimenog predmeta, akademska zajednica postala je bogatija za kapitalno djelo o diplomaciji. Možemo reći da je Stipišićev rad dostojno proširen i nadograđen znanstveno, ali i metodološki. Stručnost i organizacijska komponenta samoga djela profesorice Matijević Sokol neupitni su, ali zapravo valja naglasiti izniman trud i dugogodišnje iskustvo potrebno za nastanak ovako kvalitetnog djela. Nemoguće je do kraja spoznati što se zaista u povijesti dogodilo, ali upravo to vječno neznanje tjera marljivog znanstvenika da uči na pogreškama i ne odustaje od rada na sebi, izvorima i interpretaciji svojeg okruženja kroz protekla razdoblja. Zbog toga ćemo profesorici Matijević Sokol, osim na diplomatičkom, još dugo zahvaljivati i na životnom doprinosu te na pokrenutim sadržajnim raspravama.

Bilješke

- 1 Matijević Sokol, Mirjana. „Predgovor“. *U Studia diplomatica – Rasprave i prinosi iz hrvatske diplomatike*. Zagreb: FF-press, 2014.
- 2 Ibid. Poblje objašnjeno u poglavlju „Bibliografska bilješka o tekstovima objavljenim u ovoj knjizi“ (321 – 325).
- 3 Ibid.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 12 2017.

12

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 12 2017.

Pro Tempore

Pro tempore

Časopis studenata povijesti
godina XII, broj 12, 2017.

Glavni i odgovorni urednik

Porin Šćukanec Rezniček

Uredništvo

Mislav Barić, Lucija Balikić, Lucija
Bakšić,

Ivan Grkeš, Ivana Nodilo, Tomislav
Kunštek

Urednici pripravnici

Tea Miroslavić, Josip Humjan

Redakcija

Mislav Barić, Lucija Balikić, Lucija
Bakšić, Ivan Grkeš, Ivana Nodilo,

Tomislav Kunštek, Tea Miroslavić, Josip
Humjan

Tajnica uredništva

Lucija Balikić

Recenzenti

dr. sc. Iskra Iveljić

dr. sc. Tomislav Galović

dr. sc. Nataša Štefanec

Lektura i korektura

Ana Peček

Ivana Klindić

Dizajn i priprema za tisak

Iva Pezić

Prijevod s engleskog jezika

Marko Lovrić

Marta Brkljačić

Porin Šćukanec Rezniček

Prijevod s češkog jezika

Maja Janković

Izdavač

Klub studenata povijesti - ISHA Zagreb

Tisak

Grafokor d.o.o.

J. Mokrovića 6

10090 Zagreb

tel: +385 1 379 44 22

fax: +385 1 379 44 66

www.grafokor.hr

Naklada

Tiskano u 50 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrdnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo stavove
autora i ne predstavljaju nužno stavove
i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdanje časopisa ostvareno je uz
novčanu potporu Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu.

Časopis je besplatan.

Dostupno na <http://hrcak.srce.hr/>

Adresa uredništva:

Klub studenata povijesti - ISHA

Zagreb (za: Redakcija „Pro tempore“),

Filozofski fakultet Sveučilišta u

Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com

psreznic@gmail.com